

Anne Frank.

SĒTAS MĀJA

Dienasgrāmata vēstulēs

1942. gada 12. jūnijs-1944. gada 1. augusts

HET ACHTERHUIS
Anne Frank.

Anne Frank.

SĒTAS MĀJA

Dienasgrāmata vēstulēs

1942. gada 12. jūnijs–1944. gada 1. augusts

Mirjamas Presleres redakcijā

No nīderlandiešu valodas tulkojuši

Ilze Lindenberga, Mārtiņš Erminass, Katarina Hartgers

821.112.5-94
Fr 200

Originally published by Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 1991/2001 as

Anne Frank

HET ACHTERHUIS

Dagboekbrieven 12 juni 1942–1 augustus 1944

Samengesteld door Mirjam Pressler

Copyright © 1982, 1991, 2001 by Anne Frank Fonds, Basel

Cover photograph © Anne Frank Fonds, Basel

Cover diary background and signature © AFF/AFS, Amsterdam

Anne Franka

SĒTAS MĀJA

Dienasgrāmata vēstulēs

1942. gada 12. jūnijs–1944. gada 1. augusts

2. izdevums

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Marika Taube*

Korektore *Elīna Vēja*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Priekšvārdu un pēcvārdu no angļu valodas tulkojusi *Marika Taube*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4147.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Ilze Lindenberga, Mārtiņš Erminass,
Katarina Hartgers, 2003

© Izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2021
ISBN 978-9934-0-9373-9

Priekšvārds

Anne un Franku ģimene

Anne Franka, Edītes un Oto Franku otrā meita, dzimusi 1929. gada 12. jūnijā Frankfurtē pie Mainas. Viņas māsa Margota bija trīs gadus vecāka. Oto nācis no Vācijas ebreju ģimenes Frankfurtē pie Mainas, kura piederēja pie augstākās vidušķiras, savukārt Edīte (dzimusi Holendē), arī ebrejiete, bija bagāta rūpnieka meita no Āhenes.

Piedzīvojusi nacionālsociālistu (Nacionālsociālistiskās vācu strādnieku partijas) nākšanu pie varas Vācijā, sarežģītu ekonomisko situāciju ar strauju inflācijas kāpumu un Ādolfa Hitlera iecelšanu par Reiha kancleru 1933. gada 30. janvārī, ģimene vairs neredzēja iespēju palikt Vācijā. 1933. gada vasarā Oto Franks pirmais no ģimenes pārcēlās uz Amsterdamu, dažus mēnešus vēlāk viņam sekoja Edīte, bet 1934. gada februārī – Margota. Beidzot arī Anne, dažas nedēļas pavadījusi pie savas vecmāmiņas Āhenē, pievienojās pārējiem.

Pirmajos gados Amsterdamā Franki dzīvoja vidušķiras ebreju rajonā Mervēdes laukuma apkaimē un Anne baudīja pavisam parastu bērnību, ieguva jaunus draugus.

Viņa apmeklēja Montessori bērnudārzu un skolu, līdz nācās turpināt mācības Ebreju licejā.

Amsterdama nacistu okupācijā

1940. gada maijā vācu karaspēks iebruka Nīderlandē, un Franku ģimenes dzīve pieredzēja dramatiskas pārmaiņas. 1942. gada 20. jūnijā Anne rakstīja:

“Ebrejiem jānēsā Dāvida zvaigzne, ebrejiem jānodod savi velosipēdi, ebreji nedrīkst braukt ar tramvaju, ebreji nedrīkst braukt ar auto, pat ne ar savu personisko, ebreji drīkst iepirkties tikai no 15.00 līdz 17.00, ebreji drīkst iet tikai pie ebreju friziera, ebreji nedrīkst atrasties uz ielas no 20.00 vakarā līdz 6.00 no rīta, ebreji nedrīkst iet uz teātri, uz kino un uzturēties citās izklaides vietās, ebreji nedrīkst iet ne uz peldbaseinu, ne uz tenisa, hokeja vai citu sporta veidu laukumiem, ebreji nedrīkst lietot airu laivas, ebreji nedrīkst sportot publiskās vietās, pēc astoņiem vakarā ebreji vairs nedrīkst uzturēties ne savā dārzā, ne savu paņņu dārzos, ebreji nedrīkst iet ciemos pie kristiešiem, ebrejiem jānācās ebreju skolās, un tā tālāk.”

No 1940. gada oktobra Oto Franks, būdams ebrejs, vairs nedrīkstēja būt uzņēmuma īpašnieks. Annei un Margotai bija liegts apmeklēt skolu kopā ar citu tautību bērniem, un 1941. gada rudenī meitenes tika pārceltas uz Ebreju liceju. No 1942. gada maija visai ģimenei, tāpat kā pārējiem ebrejiem Nīderlandē, bija redzamā vietā pie apģērba jānēsā uzšūta dzeltena Dāvida zvaigzne.

Šajā laikā Oto Franks vairākkārt centās noorganizēt ģimenes emigrāciju no Nīderlandes, taču diemžēl viņa pūliņi iegūt vīzu bija nesekmīgi, jo neviena valsts, kuras vēstniecībā viņš vērsās, nebija gatava pieņemt ģimeni, kuras locekļi faktiski bija bezvalstnieki.

Slēptuve Sētas mājā

Kad 1942. gada jūlija sākumā Margota saņēma pavēsti ar prasību doties uz darba nometni, abas meitenes uzziņāja, ka viņu vecāki jau kādu laiku iekārto slēptuvi Oto Franka rūpnīcas piebūvē Prinsenhrahtā. Vairākus mēnešus Oto Franks slepus bija nesis turp apģērbu, traukus, medikamentus un citas noderīgas lietas. Tā nu 5. jūlija vakarā Anne un Margota salika pašu nepieciešamāko savās mugursomās, lai nākamajā rītā varētu tās ņemt līdzī. Annei nācās atvadīties no Morītes, meitenes mīļās kaķenes.

6. jūlijā Anne ieradās Sētas mājā, kuru viņas ģimene turpmāk dalīja ar vēl četriem cilvēkiem. Viņa to nepameta līdz pat arestam 1944. gada 4. augustā.

Dienasgrāmata

Annes Frankas trīspadsmitajā dzimšanas dienā, 1942. gada 12. jūnijā, vecāki viņai uzdāvināja dienasgrāmatu. Kopš tās dienas meitene rakstīja vēstules Kitijai, savai iedomu draudzenei.

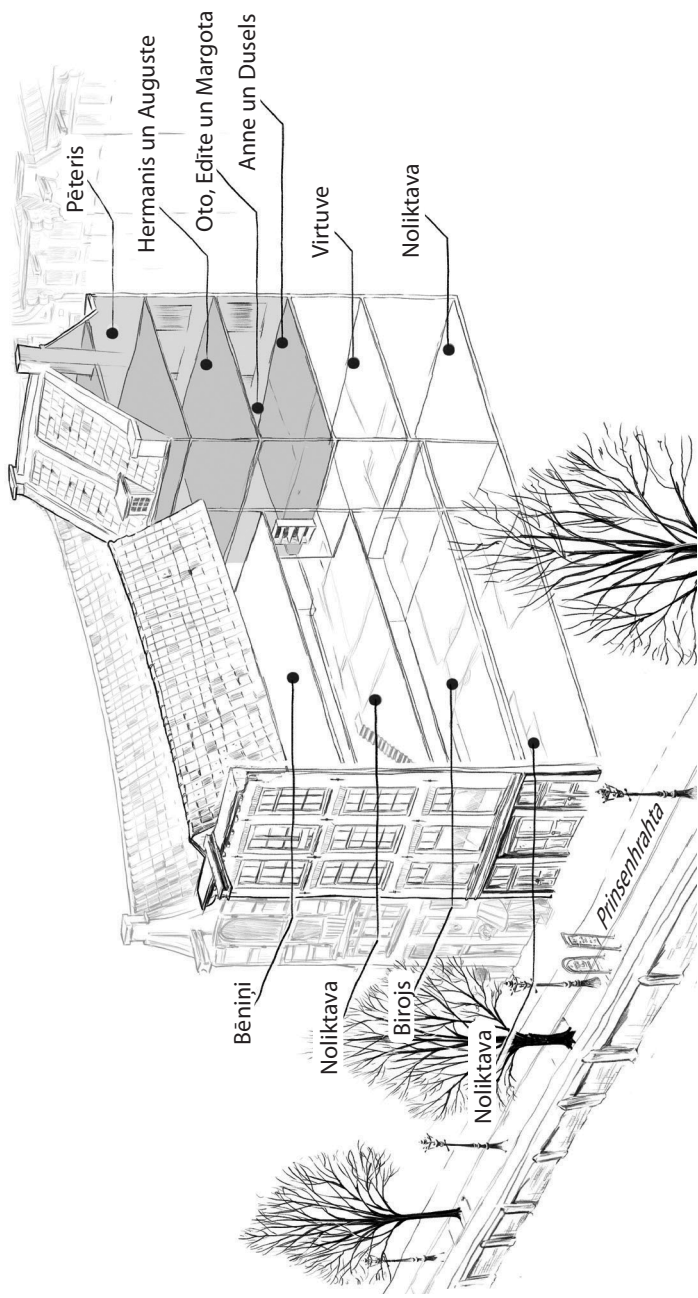
Pirmie ieraksti dienasgrāmatā veikti vecāku dzīvoklī Mervēdes laukumā, bet turpinājums sekoja, jau atrodoties slēptuvē. Sākumā meitene rakstīja tikai sev, taču

1944. gada pavasarī, kopā ar ģimeni nelegāli klausoties Londonas radio pārraides, viņa izdzirdēja Nīderlandes trimdas valdības izglītības ministra runu – viņš izteica cerību pēc kara publicēt vācu okupācijas laikā rakstītu dienasgrāmatu un vēstuļu kolekciju. Šī vēstījuma iedvesmota, Anne apņēmas uzrakstīt romānu *Het Achterhuis* (“Sētas māja”), par pamatu ņemot savu dienasgrāmatu. Tāpēc meitene sāka rediģēt un pārstrādāt savus ierakstus, lielākajai daļai tajos pieminēto ļaužu piešķirot pseidonīmus.

Pēdējais ieraksts dienasgrāmatā veikts 1944. gada 1. augustā. Trīs dienas vēlāk, 4. augustā, Annes un pārējo Sētas mājas iemītnieku slēptuve tika atklāta, viņi tika arestēti, vēlāk deportēti un nogalināti. Oto Franks bija vienīgais no astoņiem, kas pārdzīvoja karu un atgriezās no koncentrācijas nometnēm. Līdz pat savai nāvei viņš nodevās meitas Annes dienasgrāmatas publicēšanai.

DIENASGRĀMATA VĒSTULĒS

Opekta ēkas un slēptuves plāns Prinsenhrahtā

1942. GADA 12. JŪNIJĀ

Es ceru, ka varēšu uzticēties tev kā nevienam citam, un ceru, ka tu būsi man liels atbalsts.

1942. GADA 28. SEPTEMBRĪ (PAPILDINĀJUMS)

Līdz šim tu patiešām esi man bijusi liels atbalsts tāpat kā Kitija, kurai es tagad regulāri rakstu. Šāda veida dienasgrāmatas rakstīšana man šķiet daudz jaukāka, un es nevaru vien sagaidīt brīdi, kad man atkal būs laiks, lai tevī kaut ko ierakstītu.

Esmu tik laimīga, ka paņēmu tevi līdz!

1942. GADA 14. JŪNIJĀ

Sākšu ar to brīdi, kad tevi dabūju, tātad, kad ieraudzīju tevi guļam uz mana dzimšanas dienas galda (jo pirkšana, kurā es pati arī piedalījos, neskaitās).

Piektdien, 12. jūnijā, es pamodos jau sešos no rīta, un kas tur ko brīnīties – tā taču bija mana dzimšanas diena. Sešos vēl nedrīkstēju celties, tāpēc savu ziņkārību man vajadzēja apvaldīt līdz bez piecpadsmit septiņiem. Tad nu gan vairs ilgāk nespēju gaidīt, devos uz ēdamistabu, un tur mani mīlinādamās sagaidīja kaķene Morīte.

Mazliet pēc septiņiem devos pie tēta un mammas un tad uz dzīvojamo istabu, lai izsaiņotu savas dāvanas.

Pirmais, ko ieraudzīju, biji tu – varbūt visjaukākā mana dāvana, pēc tam rožu pušķis un divi peoniju zari. No mammas un tēta es dabūju zilu blūzīti, galda spēli, pudeli vīnogu sulas, kas, manuprāt, nedaudz garšo pēc vīna (vīnu taču taisa no vīnogām), puzzle, sejas krēma bundžiņu, banknoti 2,50 guldeņu vērtībā un kartīti divu grāmatu iegādei. Vēl man uzdāvināja grāmatu “*Camera Obscura*” (bet tāda jau ir Margotai, tāpēc es to apmaiņīju), šķīvi ar pašceptiem cepumiem (tos es, protams, biju cepusi pati, jo cepumi man tagad labi padodas), daudz saldumu un zemeņu torti no mātes. Arī vēstule no omītes pienāca tieši dzimšanas dienā, bet tā, bez šaubām, ir sagadišanās.

Tad man pakaļ atnāca Hannele, un mēs devāmies uz skolu. Starpbrīdī es pacienāju skolotājus un skolēnus ar sviesta cepumiem, un pēc tam atkal bija jāatgriežas pie mācībām. Mājās pārnācu piecos, jo biju aizgājusi uz vingrošanu (lai gan piedalīties nedrīkstu, jo man ir vārgas locītavas). Par godu savai dzimšanas dienai drīkstēju izvēlēties, ko maniem klasesbiedriem spēlēt, un es izvēlējos volejbolu. Kad pārrados mājās, ciemos jau bija atnākusi Sanne Lēdermane. Pēc vingrošanas man līdzī nāca Ilze Vāgnere, Hannele Goslare un Žaklīna van Mārsena, jo viņas mācās manā klasē. Agrāk Hannele un Sanne bija manas labākās draudzenes, un, kad mūs kāds redzēja kopā, vienmēr teica: “Lūk, kur iet Anne, Hanne un Sanne.” Ar Žaklīnu van Mārsenu iepazinās tikai Ebreju licejā, un tagad viņa ir mana labākā draudzene. Ilze ir Hanneles labākā draudzene, un Sanne mācās citā skolā, kur viņai ir savas draudzenes.

Viņas man uzdāvināja burvīgu grāmatu “Nīderlandiešu sāgas un leģendas”, bet nejauši bija nopirkušas otro daļu, tāpēc es apmainīju divas citas grāmatas pret pirmo daļu. Helēnas tante atnesa vēl vienu puzli, Stefānijas tante – jauku piespraudi, un Lēnijas tante – lielisku grāmatu, proti, “Dēzijas brīvdienas kalnos”. Šorīt no rīta, sēžot vannā, es domāju, cik tas gan būtu brīnišķīgi, ja man piederētu tāds suns kā Rin-tin-tins¹. Viņu es arī nosauktu par Rin-tin-tinu, un skolā viņš vienmēr paliktu pie durvju sarga, bet skaistā laikā – divriteņu šķūnītī.

PIRMDIEN, 1942. GADA 15. JŪNIJĀ

Svētdienas pēcpusdienā notika mana ballīte. Maniem klasesbiedriem ir ļoti iepaticies Rin-tin-tins. Man uzdāvināja divas piespraudes, grāmatzīmi un divas grāmatas. Taču vispirms es šo to pastāstīšu par klasi un skolu, un sākšu ar skolēniem.

Betija Blūmendāle izskatās mazliet nabadzīga, un man šķiet, ka tāda viņa arī ir. Viņa dzīvo Amsterdamas rietumdaļā, Jana Klāsena ielā, – un neviens no mums nezina, kur tā atrodas. Mācībās viņai veicas ļoti labi, bet tikai tāpēc, ka viņa ir varen čakla, jo nemaz tik gudra viņa nav. Viņa ir diezgan klusa meitene.

Žaklīna van Mārsena skaitās mana labākā draudzene, kaut gan īstas draudzenes man vēl nekad nav bijis. Sākumā es par Žaku domāju, ka viņa tāda kļūs, bet man nācās stipri vilties.

---

¹ Rin-tin-tins (1918–1932) – vācu aitu suns, kļuvis starptautiski slavens, filmējoties daudzās Holivudas filmās.

D. K.¹ ir ļoti nervoza, vienmēr kaut ko aizmirst un bieži tiek atstāta pēc stundām. Viņa ir ļoti labsirdīga, īpaši pret G. Z.

E. S. ir tik šausmīga plāpa, ka tas vairs nav izturams. Kad viņa kādam kaut ko jautā, tad vienmēr ar pirkstiem aiztiek tā matus vai pogas. Cilvēki runā, ka E. nevarot mani ciest, bet mani tas nebūt neuztrauc, jo arī man viņa nemaz neliekas simpātiska.

Henija Metsa ir liksma un jauka, tikai ļoti skaļi runā un izturas ļoti bērnišķīgi, kad spēlējas uz ielas. Žēl, ka Henijai ir draudzene, vārdā Bepija, kas ir šausmīgi netīrīga un noplukusi un ļoti nelabvēlīgi viņu ietekmē.

Par J. R. varētu sarakstīt veselu grāmatu. J. ir švītīga, viņai patīk citus apmelot, viņa ir nejauka, riebīgi līdzīga pieaugušajiem, nodevīga un liekulīga. Viņa aptinusi ap pirkstu Žaku, un tas ir bēdīgi. J. pinkšķ par katru sikumu, ir pārjūtīga, turklāt izturas šausmīgi samāksloti. Jaunkundzei J. vienmēr vajag, lai viņai būtu taisnība. Viņa ir ļoti bagāta, skapis viņai pilns ar burvīgām, bet pārāk vecmodīgām kleitām. Viņa iedomājas, ka ir ļoti skaista, patiesībā ir taisni otrādi. Mēs ar J. neciešam viena otru ne acu galā.

Ilze Vāgnere ir gaiša un jauka, taču pārmēru pedantiska un var stundām ilgi piekasīties. Ilze man ir iepaticusies. Viņa ir ļoti apķērīga, taču slinka.

Hannele Goslare jeb Līza, kā viņu sauc skolā, ir nedaudz dīvainā. Skolā visbiežāk kautrīga, bet mājās ārkārtīgi nekaunīga. Visu, ko viņai izstāsta, viņa izplāpā

---

¹ Personām, kuras vēlējušās palikt anonīmas, piešķirti nejauši izvēlēti iniciāļi.

tālāk mātei. Bet savus uzskatus viņa izsaka atklāti, un es viņu ļoti cienu, īpaši pēdējā laikā.

Nannija van Prāga-Sigāra ir asprātīga, maza un gudra. Man viņa šķiet ļoti jauka. Turklāt viņa ir diezgan glīta. Neko daudz par viņu pateikt es nevaru.

Ēfje de Jonga ir neatkārtojama. Viņai ir tikai divpadsmit gadu, bet viņa jau ir īsta dāma. Ēfje izturas tā, it kā es būtu mazulīte. Viņa ir arī ļoti izpalīdzīga, tāpēc tīri labi man patīk.

G. Z. ir skaistākā mūsu klases meitene. Viņai ir mīļa sejiņa, bet mācībās viņa ir diezgan dumja. Tāpēc man šķiet, ka viņa paliks uz otru gadu, bet to es viņai, protams, nesaku.

(PAPILDINĀJUMS)

Man par lielu pārsteigumu, G. Z. uz otru gadu tomēr nepalika.

Un, beidzot stāstu par mūsu divpadsmit meitenēm, vēl pateikšu, ka sēžu blakus G. Z.

Par puikām ir daudz un tajā pašā laikā maz ko stāstīt.

Mauriss Kosters ir viens no maniem daudzajiem pielūdzējiem, bet viņš ir diezgan apnicīgs.

Sallijs Springers runā šausmīgas neķītrības, un par viņu kļīst baumas, ka viņš jau esot mīlējis. Tomēr man viņš šķiet lielisks, jo prot smīdināt.

Emīls Bonevits ir G. Z. pielūdzējs, bet G. Z. tas īpaši neuztrauc. Viņš ir diezgan garlaicīgs.

Rob Koens arī bija manī iemīlējis, bet es viņu vairs nevaru ciest. Viņš ir liekulīgs, melīgs, raudulīgs, dīvains un nepatīkams puiselis, kurš no sevis šausmīgi daudz iedomājas.

Maksis van de Velde ir lauku puika no Medemblikas, tomēr, kā teiktu Margota, gluži lietojams.

Hermanis Kopmans arī ir ļoti neķītrs tāpat kā Jopijs de Bērs, kurš ir liels flirtētājs un traks uz meitenēm.

Leo Bloms ir Jopija de Bēra sirds draugs, arī viņam pielipusi neķītrība.

Alberts de Meskvita nāk no sestās Montessori skolas un pārlēcis pāri vienai klasei. Viņš ir ļoti gudrs.

Leo Slāhers arī nāk no tās pašas skolas, bet viņš nav tik gudrs.

Ru Stopelmons ir mazs, dīvains zēns no Almelo, kurš uz mūsu skolu pārnāca vēlāk.

C. N. dara visu, ko nedrīkst.

Žaks Kosernots kopā ar C. N. sēž mums aizmugurē, un mēs varam pārsmieties (G. un es).

Harijs Shāps ir pieklājīgākais zēns mūsu klasē, viņš ir jauks.

Verners Jozefs ir tāds pats, bet palaikam viņš ir pārlietu kluss, tāpēc šķiet garlaicīgs.

Sems Salomons ir īsts nebēdnis no graustu rajona, gatavā sodība. (Pielūdzējs!)

Apijs Rīms ir diezgan reliģiozs, bet arī draņķīgs puika.

Tagad man jābeidz. Nākamreiz man atkal būs daudz, ko tevī ierakstīt, tas ir, tev pastāstīt. Atā, tu esi tik jauka!

SESTDIEN, 1942. GADA 20. JŪNIJĀ

Tādam cilvēkam kā es dienasgrāmatas rakstīšana izraisa ļoti neparastas izjūtas. Ne tikai tāpēc, ka nekad neko neesmu rakstījusi. Man liekas, ka paies laiks – un

ne man, ne kādam citam vairs nebūs vajadzīgi trīspadsmitgadīgas skolnieces jūtu izpaudumi. Bet visviens, ne jau tas ir galvenais, man vienkārši gribas rakstīt, un visvairāk man gribas vienreiz kārtīgi izkratīt sirdi par visdažādākajām lietām.

“Papīrs pacieš visu” – šis teiciens man iešāvās prātā, kad es kādā no savām viegli melanholiskajām dienām garlaikodomās sēdēju, galvu atspiedusi rokās, un savā laiskumā nespēju izdomāt, vai iet ārā vai tomēr palikt iekšā, un galu galā paliku turpat vien sēžam un prātojam. Jā, tieši tā, papīrs pacieš visu, un, tā kā es nedomāju jekad dot šo kartona vākos iesieto burtnīcu ar lepno vārdu “Dienasgrāmata” kādam lasīt, ja vien savā mūžā nesastapšu īstu draugu vai draudzeni, tad, iespējams, nevienam par to nav nekādas daļas.

Tagad esmu nonākusi pie tā punkta, no kura visa šī dienasgrāmatas ideja sākās: man nav draudzenes.

Šeit jāseko paskaidrojumam, jo citādi neviens nevarēs saprast, kā trīspadsmitgadīga meitene var būt pavisam viena šajā pasaulē. Un tas jau arī nemaz tā nav. Man ir mīļi vecāki un sešpadsmit gadus veca māsa, un vēl kādas trīsdesmit paziņas vai tā sauktās draudzenes. Man ir vesela pielūdzēju svīta, kas cenšas man izpatikt un, ja citādi neizdodas, mēģina klasē notvert manu skatienu saplēstā kabatas spogulītī. Man ir radi, mīļas tantes un labas mājas. Nē, man acīmredzami netrūkst nekā, izņemot sirds draudzeni. Ar savām paziņām varu vienīgi dzīt jokus, man nekad nav izdevies uzsākt sarunu par kaut ko citu, nevis ikdienišķām lietām, starp mums nerodas sirsnība, un tā tad arī ir tā nelaime. Varbūt pie uzticēšanās trūkuma vainīga esmu es pati, visādā ziņā

tāds nu reiz ir šis fakts, un diemžēl to nav iespējams novērst. Un tādēļ arī šī dienasgrāmata.

Lai domu par ilgi gaidīto draudzeni savā iztēlē vēl paspilgtinātu, es negribu kā jebkurš cits tāpat vien pie rakstīt faktus šai dienasgrāmatā. Es gribu, lai šī dienasgrāmata pati kļūst par manu draudzeni, un šīs draudzenes vārds būs Kitija.

Mana biogrāfija! (Stulbene, kā es varēju to aizmirst!)

Tā kā neviens neko nesaprātis no maniem stāstiem Kitijai, ja bez jebkādiem paskaidrojumiem ķersos vērsim pie rāgiem, man vispirms īsumā jāatstāsta savs dzīvesstāsts, kaut gan man to nemaz negribas darīt.

Mans tēvs, mīļākais no visiem tētiem, kādus man gadījies sastapt, ar manu māti apprecējās tikai trīsdesmit sešu gadu vecumā. Manai mātei tad bija divdesmit pieci gadi. Mana māsa Margota piedzima 1926. gadā Vācijā, Frankfurtē pie Mainas. 1929. gada 12. jūnijā bija mana kārta. Līdz četrus gadus vecumam es dzīvoju Frankfurtē. Tā kā mēs esam tīrasiņu ebreji, mans tēvs 1933. gadā devās uz Holandi. Viņš kļuva par direktoru Nīderlandes akciju sabiedrībā *Opekta*, kas ražo produktus marmelādes vārīšanai. Mana māte Edīte Franka, dzimusi Holendere, septembrī arī devās uz Holandi, bet mēs ar Margotu aizbraucām uz Āheni, kur dzīvoja mūsu vecmāmiņa. Margota devās uz Holandi decembrī, es – februārī un tiku pasniegta Margotai kā dzimšanas dienas dāvana.

Drīz sāku iet sestās Montessori skolas bērnudārzā. Tur paliku līdz sešu gadu vecumam, pēc tam sāku iet pirmajā klasē. Sestajā klasē es noļuvu pie direktores Kuperus kundzes. Mācību gada beigās bija sirdi plosošā

atvadišanās, raudājām abas divas, jo es pārgāju uz Ebreju liceju, kur mācījās arī Margota.

Mūsu dzīvē netrūka uztraukumu, jo Vācijā palikušie radi cieta no Hitlera pieņemtajiem ebreju likumiem. Pēc grautiņiem 1938. gadā abi manas mātes brāļi aizbēga uz Ziemeļameriku, bet vecmāmiņa pārcēlās pie mums. Tolaik viņai bija septiņdesmit trīs gadi.

Pēc 1940. gada maija labie laiki beidzās – vispirms karš, tad kapitulācija, tad ienāca vācieši un mums, ebrejiem, sākās posts. Likumi pret ebrejiem sekoja cits citam, un mūsu brīvība tika ārkārtīgi ierobežota. Ebrejiem jānēsā Dāvida zvaigzne, ebrejiem jānodod savi velosipēdi, ebreji nedrīkst braukt ar tramvaju, ebreji nedrīkst braukt ar auto, pat ne ar savu personisko, ebreji drīkst iepirkties tikai no 15.00 līdz 17.00, ebreji drīkst iet tikai pie ebreju friziera, ebreji nedrīkst atrasties uz ielas no 20.00 vakarā līdz 6.00 no rīta, ebreji nedrīkst iet uz teātri, uz kino un uzturēties citās izklaides vietās, ebreji nedrīkst iet ne uz peldbaiseinu, ne uz tenisa, hokeja vai citu sporta veidu laukumiem, ebreji nedrīkst lietot airu laivas, ebreji nedrīkst sportot publiskās vietās, pēc astoņiem vakarā ebreji vairs nedrīkst uzturēties ne savā dārzā, ne savu paņņu dārzos, ebreji nedrīkst iet ciemos pie kristiešiem, ebrejiem jānācās ebreju skolās, un tā tālāk. Tā mūsu dzīve ritēja uz priekšu vienos aizliegumos. Žaka man vienmēr saka: “Es neko neuzdrošinos darīt, jo man ir bail, ka to nedrīkst.”

1941. gada vasarā smagi saslima omīte. Viņai bija jātaisa operācija, un no manas dzimšanas dienas sviņšanas nekas nesanāca. 1940. gada vasarā arī nekas nesanāca, jo Nīderlandē tikko bija beidzies karš. Omīte

nomira 1942. gada janvārī. Neviens nezina, cik daudz es par viņu domāju un cik ļoti vēl joprojām viņu mīlu. Šī 1942. gada dzimšanas diena tika svinēta, lai atgūtu visu iekavēto, un blakus citām dega omītes svecīte.

Mums četriem vēl aizvien iet labi. Tā nu esmu nonākusi pie pašreizējā datuma, 1942. gada 20. jūnija, kad notiek manas dienasgrāmatas svinīgā iesvētīšana.

SESTDIEN, 1942. GADA 20. JŪNIJĀ

Mīļo Kitij!

Tad nu es sāksu. Pašlaik valda tāds patīkams miers, tētis un māte ir prom, un Margota ar citiem jauniešiem ir aizgājusi pie draudzenes Trēsas spēlēt pingpongu. Pēdējā laikā arī es ļoti daudz spēlēju pingpongu, tik daudz, ka mēs, piecas meitenes, pat nodibinājām savu klubu. Klubu sauc "Mazais Lācis mīnus divi". Ļoti dīvains nosaukums, bet tas ir radies pārpratuma pēc. Mēs gribējām kādu īpašu nosaukumu un nospriedām, ka kluba pieci biedri varētu būt kā piecas zvaigznes Mazā Lāča zvaigznājā. Mēs domājām, ka tas sastāv no piecām zvaigznēm, taču kļūdījāmies, jo tajā, tāpat kā Lielajā Lācī, ir septiņas zvaigznes. Tā radās "mīnus divi". Ilzei Vāgneri ir pingponga galds, un Vāgneru lielā ēdamistaba vienmēr ir mūsu rīcībā. Tā kā mums visām piecām, jo īpaši vasarā, ļoti garšo saldējums un no pingpongošanas kļūst karsti, spēle parasti beidzas ar gājienu pēc saldējuma uz tuvākajiem viekaliem "Delfi" vai "Oāze", kuros drīkst iepirkties ebreji. Maciņu vai naudu mēs vairs neņemam līdzi, jo "Oāzē" parasti ir tik daudz cilvēku, ka starp tiem vienmēr atrodas kāds devīgs kungs

no mūsu plašā paziņu loka vai viens otrs pielūdzējs, kurš piedāvā vairāk saldējuma, nekā mēs spētu apēst nedēļas laikā.

Šķiet, tu varētu justies nedaudz izbrīnīta par to, ka es, būdama tik jauna, runāju par pielūdzējiem. Diemžēl vai arī – dažos gadījumos – par laimi, skolā nav iespējams izvairīties no šīs sērgas. Tiklīdz kāds puisis man jautā, vai drīkst pavadīt mani uz mājām ar riteni un tiek uzsākta saruna, tā deviņās no desmit reizēm es varu būt droša, ka minētajam jaunajam cilvēkam piemīt nelāgais paradums iesvilties kaislē un viņš mani vairs neizlaidīs no acīm. Pēc kāda laika šī iemīlēšanās nenovēršami palēnām izgaist, pārsvarā tāpēc, ka ugunīgi skati mani nesaista, un es jautri minos tālāk. Ja kādreiz saruna paliek par daudz apnicīga, es nedaudz sagriežu riteņa stūri, lai nokrīt mana soma. Jaunajam cilvēkam tad pieklājības pēc jānokāpj, un pēc tam, kad viņš somu padevis man atpakaļ, es jau sen esmu mainījusi sarunas tematu. Tas jau vēl ir pietiekami nevainīgi, jo ir arī tādi, kas sūta gaisa bučiņas vai mēģina satvert roku, bet tādā gadījumā viņi noteikti ir sajaukuši adreses – tad es nokāpju no riteņa un atsakos ilgāk uzturēties viņu sabiedrībā vai arī izliekos aizvainota un izsakos tik nepārprotami, lai būtu skaidrs, ka viņš ir brīvs un var iet mājās.

Tā, lūk, pamats mūsu draudzībai ir ielikts. Līdz rītam!

Tava Anne